

نویسنده: عباس بازرگان

ناشر: سمت؛ تهران (۱۳۹۷)

تلخیص: علی مهدی

تلخیص

مفهوم ارزیابی آموزشی و تحول آن

هر چند انگارپردازی درباره ارزیابی آموزشی طی چند دهه گذشته، تحول قابل توجهی داشته است اما استفاده بیشتر از این مهم به دهه‌های اخیر بازمی‌گردد. استفاده از ارزیابی در فعالیت‌های آموزشی به اندازه خود فعالیت‌های آموزشی قدمت دارد اما به کارگرفتن ارزیابی آموزشی به عنوان بازخوردی جهت اثربخشی و بهبود فعالیت‌های آموزشی، امری نسبتاً جدید است به طوری که تجربه‌های به عمل آمده درباره آن در کشورهای مختلف از دهه‌های اول قرن حاضر تجاوز نمی‌کند به عبارت دیگر ارزشیابی اثربخشی و موفقیت یادگیرنده، سابقه طولانی ندارد لیکن بررسی منظم کوشش‌های یاددهی یادگیری و مقایسه آن‌ها با هدف‌های آموزشی تاریخچه کمتر از صدسال دارد.

ارزشیابی و اثربخشی، عبارت است از فرایند تعیین تهیه و فراهم آوردن اطلاعات توصیفی و قضاوتی درباره ارزش و اهمیت هدف‌های آموزشی، برنامه‌ها عملیات و نتایج آن به منظور هدایت تصمیم‌گیری پاسخگویی و اطلاع‌رسانی.

در این تعریف، مراد از تصمیم‌گیری انتخاب از میان گزینه‌های ممکن با استفاده از اطلاعات مربوط به شایستگی یا مسئولیت هر گزینه است. منظور از پاسخگویی، توانایی نسبت به عرضه گزارش قانع‌کننده درباره فرآیند فعالیت‌های آموزشی دلایل انجام آن‌ها، هزینه آن‌ها نسبت به آثار حاصل از آن‌هاست. بالاخره در تعریف فوق منظور از اطلاع‌رسانی افزایش درک و بصیرت نسبت به فرآیند ارزشیابی به عنوان یک فعالیت تخصصی است.

استانداردهای اجرایی ارزیابی آموزشی

در اجرای ارزیابی، دو شیوه مورد استفاده قرار می‌گیرد الف مقایسه وضعیت موجود با رسالت و هدف‌های مورد نظر ب مقایسه با استانداردهای از قبل تعیین شده، استانداردها فقط برای ارزیابی نظام‌های آموزشی و عوامل آن‌ها تدوین نمی‌شود بلکه برای قضاوت درباره چگونگی انجام ارزیابی نیز استانداردهای تدوین شده وجود دارد که باید به کار برده شود.

ارزیابی برون‌دادها و پیامدها

از جمله جنبه‌های دیگری که برای فراهم آوردن کیفیت در نظام آموزشی باید ارزیابی شود، برون‌داد واسطه‌ای، برون‌داد نهایی و پیامدها است همان‌طور که قبلاً اشاره شد، منظور از برون‌داد واسطه‌ای نتایج حاصل از کوشش‌های نیمسال تحصیلی یا پایان سال تحصیلی و یا بازخورد میان دوره‌های است منظور از ارزیابی آن‌ها توصیف نتایج میان دوره‌ای حاصل شده و فراهم

آوردن بازخورد لازم جهت بهبودی است معمولاً این نوع ارزیابی و قضاوت درباره عملکرد یادگیرنده می‌پردازد در ارزیابی دانش‌آموختگان نظام آموزش، گاهی هدف آن است که درباره دانش، نگرش و مهارت‌های کسب شده یادگیرندگان در پایان دوره قضاوت به عمل آید اما در ارزیابی نظام دانشگاهی علاوه بر ارزیابی یادگیرنده، به ارزیابی دانش تولید شده آثار علمی پرداخته می‌شود.

همچنین خدمات تخصصی ارزش شده به وسیله نظام دانشگاهی مورد قضاوت قرار می‌گیرد برای مثال در نظام آموزش عالی پزشکی درباره اینکه خدمات بهداشتی-درمانی عرضه شده تا چه اندازه در رفع نیازهای منطقه زیر پوشش نظام دانشگاهی مورد ارزیابی موثر بوده و اولویت آن‌ها را منظور داشته است قضاوت به عمل می‌آید.

ابزار اندازه‌گیری برای ارزیابی آموزشی

به طور کلی اندازه‌گیری برای گردآوری داده‌های لازم جهت ارزشیابی آموزشی را می‌توان به گونه‌های مختلف دسته‌بندی کرد بر اساس عوامل نظام آموزشی می‌توانیم ابزار اندازه‌گیری را به شرح زیر فهرست کنیم

– ابزار اندازه‌گیری برای سنجش ویژگی‌های یادگیرندگان و دانش‌آموختگان (دانش نگرش توانش)

– ابزار اندازه‌گیری برای سنجش ویژگی‌های مدرسان (آموزکاران دبیران و اعضای هیأت علمی)

– ابزار اندازه‌گیری برای سنجش ویژگی‌های سایر عوامل درون‌داده نظام آموزشی (از جمله فضای آموزشی مواد و وسایل آموزشی و غیره)

– ابزار اندازه‌گیری برای سنجش فرایندهای نظام آموزشی

– ابزار اندازه‌گیری برای سنجش ویژگی‌های سایر عوامل نظام آموزشی

در دسته‌بندی یاد شده هرچند عوامل نظام آموزشی مورد توجه قرار گرفته است؛ اما با توجه به ماهیت اندازه‌گیری و نوع ابزار اندازه‌گیری مورد استفاده هم‌پوشی وجود دارد به عبارت دیگر از پرسشنامه می‌توان برای سنجش ویژگی‌های درون‌داد فرایند به برخی برون‌دادهای نظام آموزشی استفاده کرد بنابراین چنانچه هم‌پوشی‌ها را حذف کرده دسته‌های مستقر را مورد نظر قرار دهیم ابزار اندازه‌گیری یاد شده به پنج دسته به شرح زیر تقسیم می‌شود

– ابزار اندازه‌گیری ویژگی‌های شناختی

– پرسشنامه و مقیاس‌های نگرش سنجی

– مصاحبه

– مشاهده

– سایر ابزار

تحلیل داده‌ها برای ارزیابی آموزشی

همانطور که قبلاً اشاره شد داده‌ها را می‌توان به‌عنوان اطلاعات خام منظور داشت از طریق تحلیل داده‌ها و درک رابطه آن‌ها اطلاعات حاصل می‌شود با درک الگوواره‌های موجود و با دانش و درک اصول موجود در آن‌ها و ملحوظ داشتن ارزش‌های آن حاصل می‌شود هر چند هدف ارزشیابی آن نیست که به کشف دانش جدید دست یابد اما منظور آن است که قضاوت به عمل آید انجام این امر مستلزم آن است که اطلاعات در دسترس باشد بنابراین برای ارزشیابی باید داده‌ها را تکمیل کرد و به اطلاعات لازم برای قضاوت و تصمیم‌گیری دست یافت

تفسیر نتایج برای قضاوت و تصمیم‌گیری آموزشی

در توصیف و تحلیل داده‌ها باید صبر کرد که میزان نزدیکی داده‌ها به واقعیت آشکار شود این امر از طریق تعیین قابلیت اعتماد و اعتبار ابزار اندازه‌گیری و نمایان کردن درجه دقت داده‌ها به انجام می‌رسد پس از اطمینان یافتن از کفایت داده‌ها در نمایان ساختن

واقعیت و پی‌بردن به دقت آن‌ها می‌توان به تفسیر داده‌ها پرداخت بدیهی است که چنین امری از طریق تماس با گروه‌های مرجع در بیان انتظارات نسبت به نظام برنامه و کسب نظرشان درباره موفقیت، شکست، قوت یا ضعف نظام برنامه تسهیل می‌شود

تدوین گزارش ارزشیابی

الف اطلاعاتی که از ارزشیابی حاصل می‌شود از طریق گزارش‌های مناسب در دسترس استفاده‌کنندگان بالقوه قرار گیرد به گزارش‌های ارزشیابی از نظر محتوا چنان عرضه می‌شود که برای استفاده‌کنندگان جذاب و قابل درک باشد چ گزارش‌های ارزشیابی از نظر زمان انتشار چنان باشد که نیاز دست‌اندرکاران را برای تصمیم‌گیری برآورده کند بنابراین می‌توان تنها به یک گزارش نهایی ارزشیابی اکتفا کرد بلکه باید گزارش ارزشیابی از آغاز اجرای طرح در مقاطع مختلف زمانی و با توجه به نیازهای تصمیم‌گیرندگان عرضه شود به طوری که در مراحل حساس تصمیم‌گیری اطلاعات مناسب در دسترس همه تصمیم‌گیرندگان قرار گیرد